

V. H. E.
Salberg.

Livemithärsne i Salberg under 2^a Verdenskrig.

Oda Breghnadal
1993/94
Hold R. 715.

Indholdsfortegnelse.

1.	Indledning.	side 1.
2.	Den 9. april og det første indtryk.	" 2.
3.	Arbejde og virksomheder	" 3.
4.	Boligforholdene	" 4.
5.	Kalborgernes holdning i begynd.	" 5-6
6.	Lufthangret.	" 6-7
7.	Klamstrøg og Rationeringsmærkerne.	" 7-8-9-10
8.	Nationaldyrkelsen.	" 10
9.	Futiden.	" 10-11
10.	Transportmidlerne.	" 11.
11.	Forandring i befolkningen i Aug. 43	" 11-12-13
12.	Schalbærgslagen.	" 13
13.	Clearingsmord - Kaldes gengældelseakt.	" 13.
14.	Jodernes deportation.	" 14
15.	Shitkere.	" 14.
16.	Kalborgs Politik.	" 14-15
17.	Befrielser.	" 14.
18.	Konklusion	" 16.

Litteraturliste.

1. Birgit Knudsen: "Salborg 1940-1945"
K. Aug. Egebroten
H. Dalby.
2. Svend Tage Kihl: "Var vej til 5' Maj."
3. Salborg Høftskoleundervisningsforlag: "Det stod ikke i avisen."
4. "Det nye Danmark 1890-1985"
af Harry Haue, Jørgen Olsen, Jørgen Rasmussen - Kristensen.
5. Knud Pedersen: "Den livsfarlige Krig"
6. Ejarsgård Erik: "Lysens slukkes"
7. Otto Ark: "Slukket i kælderen"
8. Ebbe Munk og Birge Østze: "Danmarks frihedskamp"
9. Oda Breghedal: "Egne oplevelser."

Indledning.

Måske fordi jeg var ung i denne periode, gjorde besættelsen af vort land og betydningen deraf i den by, hvor jeg da boede et stærkt indtryk på mig. Jeg levede dengang i en almindelig tryk og tilvarelse - my forlovet - og med drømme om hjem og børn. Kgl. husholdningen efter en tid i København og havde fået arbejde på een af byens største arbejdspladser, nemlig E. W. Obels Tobaksfabrik og boede igen hos mine forældre i Nørrebro.

Den begivenhedsrige år blev det til for denne bys befolkning i en betydningsfuld tidsalder.

Efterhånden stod det mig nu klart, at mit valgte emne er meget stort og vil forsøge at begrænse det. men dog prøve at give et billede på disse år, som jeg oplevede dem. Litteraturen jeg fandt har medvirket til, at jeg kunne genopleve og få nye oplysninger om den tid. Det er klart, at min beskrivelse må blive farvet af, hvad der var særligt for mig, således at mine kommentarer vil kunne komme i stor stil igennem opgaven.

Den 9' April og det første indtryk af besættelsen.

9/ En tidlig forårs morgen. Den første malkebotte
synlig på ^{min} cykelstier mod Kallborg. Det var da mærkeligt
med al den flytrafik over Rødslet - den senere Kallborg
Lufthavn! De første maskiner fløj højt, efterhånden
kunne man se deres kredsingsmarker, kagekorsene på
vingerne. Kåh - de måtte skulle til Norge! Vi havde
jo en "Ikke-Singels pact" med Tyskland!

9/ Der var stor forvirring på arbejdspladsen. Ryg-
terne løb. Der var medkastet grøme sedler med "Opri-
d til det danske folk". Landet var besat af Tyskland.

8/ Haldeminister Stauning: Opfordrer til ro og orden
Kong Chr. d. 10.! Opfordrer til korrek og værdig opførsel

9/ Så kom alle spørgsmålene: Hvordan kommer vi hen
til Korrumpelleg? Broen var spærret af tyske elitesoldater
Hvad med vores børn derhjemme? Ville tyskerne beskytte os,
og mod hvad? - Vi kunne jo nok en del til, hvad der var
foregået i Tyskland. Om jødeforfølgelsen og besættelsen af
Østrig og Ungarn og Polen. - Hvad med vores forsvaret ved gran-
- Vi vidste ikke dengang, at det havde været mytteri, og
at vi havde haft tab. Fire danske soldater faldet ved Haderslev

9/ Første dag var lyset blevet en anden. Vi forstod at
Norge skulle besættes tillige. Det var utrygghed at være vidt
til al den trafik af tungt materiel, som rullede nordpå over
broen, ligesom der var blevet en meget lidt skræmmende trafik.
De første krav vi blev stillet overfor var møstelaugninger. Der
blev stor opfindsomhed, med kapper og lignende for vinduerne;
men snart fremstilledes sorte rullegardiner. Første krav
var legitimationskortene.

Arbejde og Virksomheder.

På trods af arbejdsløsheden, som dog faldt betydelig i disse år - fra 24% til 8% i 1944 - fandtes der mange store og små virksomheder, f. eks. kan nævnes C.W. Obel. Teks fabrikken, tre Cementfabrikker, en Stålfabrik, Ricard Sørensen garvfabrik, Trinslafteries - som da lå på Østerbro - Røjbrodsfabrikken, Mangøfabrikken. Af aviser udkom tre, nemlig "Aalborg Skibskredende", "Aalborg Amtstidende" og "Ny Tid". Deres flere Bogtrykkerier, blandt andre "Ballermanns Bogtrykkeri" i Jomfru Allégade, hvor min mand var ansat, og som nu senere overtog, og som også kom til nytte ved illegale bla.

Et eksempel på en gade med småhandlere kan blive Peterbanegade, her fandtes: 4 Kolonialhandlere, 2 Slagtebutikker, 2 charcuterier, 2 halteforretninger, 3 opvaskhandlere, 1 skotøjbutik, 2 bagerforretninger, 1 cigarhandler, 2 ostebutikker, 1 isenkræmforretning, 3 krakelagere, 2 renserier. På grund af cementmangel måtte den store Østernitfabrik holde lukket mange gange.

Støjnings billede hang i mange arbejderhjem. Det var jo ham, som havde gjort socialdemokratiet stærkt igennem 30'erne og forbedret levevilkårene for arbejderstanden. Men så pludselig på en dag havde Danmark regering intet at skulle have sagt, men måtte samarbejde med besættelsen efter bedste vne om end meget nød tvungen. Vi forstod intet. Hvordan skulle det gå i fremtiden?

Boligforholdene.

Man var endnu ikke kommet over krisen i 30'erne, hvor kun lidt blev bygget, og der fandtes mange små og ukomfortable lejligheder. Værre blev det efterhånden, bolig- / mangelen blev større og større. Ty skerne havde eksproprieret flere landbrug, som lå i vejen for udvidelsen af lufthavnene. Hoteller og skoler var beslaglagt. I vinteren 41, som blev meget hård, var der anmeldt ca. 100 husvilde. De boligløse fik logi i Høllings gård om foråret. Det var vel de dårligste kolderlejligheder. I 42 blev vinteren igen streng, hvilket virkede byggeriet yderligere. Husvilde måtte rykkes ind i gymnastiksale, og der blev opført nogle barakker ved Grøng. Høbrovejens og Rysgades skoler blev også benyttet, man satte krydsfiner op for at adskille de mest nødvendige rum. I 42 lyste det lidt, og jeg, der også blandt dem der længtes efter bolig, fik sønnygift i 43 en splinkerny 2 væ. kolderlejlighed i Skippesgades 82. (Hviken lykke) - og der var ovenikøbet toilet og bad. -

Mange nødhjælpsarbejder var sat i gang og mange landmand og folk fra Hovedstaden strømmede til byen efterhånden, som der blev udvidet på lufthavnene. 12.000 legitimationskort var udstedt alene fra København og det er klart, at det af den grund, blev det kaotiske indkvarteringsforhold i byen. Tilfølgelig kunne de der havde et værelse tilovers lege det ud med økonomisk fordel.

Nalborghensernes holdning i begyndelsen.

Den almindelige holdning i befolkningen var nok den, at nu var de jo her og livet skulle gå sin gang. Man så på alle disse syngende soldater, som nok flødestkørstager i masseris, ligesom de hos magerierne fyldte sig med kærnemælk med fløde. - Nå ja, de kunne jo ikke gøre for, at det var sendt i krig. - De gik på restaurant, og det gjorde byens befolkning også. Jeg selv var en dag på „Ambasaden“ med flere venner, for at fejre et eller andet, og man kunne da ikke sige nej til en dans med en tysk soldat -

Kunne man? og - de danser nu godt! - Men, hvor vi foragtede de piger, som kaldtes „fjellmadrasser“, og varre blev det med årene med forargelsen.

Man må spørge sig selv, hvor grænsen gik mellem værnemageri og almindelig ansættelse for arbejdsløshed. Ligeledes den senere fordommelse af „Frikorps Danmark“.

På grund af Tysklands angreb på U.S.S.R. blev der også i Nalborg indkaldt unge frivillige mænd til et korsløb mod bolsjevismen - med tilladelse fra regeringen. Mange meldte sig. (ca. 7000 dansker døde under kampen på østfronten).? Selv kendte jeg en ung, som fik den skabne. Han havde længe været nazist, hvilket var et anerkendt parti på den tid også i Danmark. En anden kom tynd i fuld uniformstykke fra „Frikorps Danmark“ og blev taget, hvilket der vist forårsagede ham. De overlevende blev efter krigen idømt fængselsstraffe. De blev da betragtet som landsfor-

reddere. De havde ellers ikke overtrådt de da gældende love.

Luftangreb.

En voldsom begivenhed var især det første luftangreb. Det kom i København allerede d. 20. april 1940. Ganske vist havde politimester Bach erklaret luftvarnskilsstand, ligesom spidderne havde haft travlt med at dele løbesedler ud til befolkningen, om hvordan man skulle forholde sig når alarmen lød, og om at al færdsel på gaderne var forbudt mellem kl. 21 - 4³⁰. Alligevel oplevede jeg at færdes i Vore sindelby og med stor forberedelse høre alarmen, man hankede i første omgang, at det var dog et valdig festfyrværkeri - men det var nok på grund af Høstlers fødselsdag -

Jeg blev hurtigt belært om, at det var om at komme i sikkerhed. Granatregnen faldt vidt omkring.

Der gik en tid før der var gravet beskyttelsesrum ved skoler og destige, og i tiden blev det til mange huse i kaldre og bunkers for københavnere. I vores hus i Høstholm fandtes intet beskyttelsesrum eller kaldre, vi var ganske prisgivet, og en tid overmattede vi i min onkels hus i nærheden.

Ellers ser jeg endnu mig selv fare ned i vores trappegang, sønderstøtten med en dyne over hovedet, hvor den øvrige familie også søgte til. I meget lat nærhed havde tyskerne store larmende luftvarnskanoner.

Næste alarm kom 8. juli samme år om aftenen. En landarmes mål var skibene i havnen og flyvepladser.

Jern og Stålfabrikken „Lange og Thormark“ blev ramt og totalt ødelagt. Der blev såret, og der var også et par dødsfald på civilbefolkningen ved denne begivenhed. Den 13. August foresatte Royal Air Force igen en stor aktion over Luftværnet, og af deres maskiner blev skudt ned, hvor mange lyske videt ikke. Og på den gang blev arbejder dræbt på pladsen.

Min bror, som da var ni år gammel, at han så en engelsk faldskærmsudspringer foresatte at rade sig inde over fjorden, dette bevirkede at han i 40 års alderen tog et udspring, men - dette var dog kun leg, - men skulle prøves. Min veninde sin på 4 år blev dræbt af granatsplinter fra fly i Hambroingen og Rationeringsmærkerne.

Viggo Barfoed skriver i Berlingske Tidende under „Ortodigst“ 1940.

Ha. Selv om syv-otte år, - krigen skulle vare -
 har jeg nok af af dygtig, - der er ingen fare -
 skulle tiden blive hård - bli'et til at vare, -
 jeg har sket nok til fire år - skringer til hofjerd
 og på maden er der kødet - hvinke ^{bove} på loftet hang
 vi kan roligt sove - Vi har selv med blodet var på
 det korre - Der er blevet nok til ind i fem og fyre

Ingen kunne ane at rationeringen ville vare langt ind
 over de fem år. I 1946 kunne jeg ikke få stof til en hofe
 da vi ventede det første barn. (Hylarne var komme). Der fandtes
 dog, lækkerier til de heldige, som frembragtes, som man var
 venner til. d. v. s. var under disket. Men tilbage til ham -
 skringen. Ellers inden vareknapheden indfandt der sig en ham

stræng, helt meningsløs. Hvor var den gode moral blevet af? Blange sagdes det var ufløst, endog i krigens afslutning - at kunne disse og med f. eks. et stykke godt sæbe, en dåse sild, de abrikoser og l. - Men det må dog siges at sæben tilsidst var 1/4 literat 80% lev. Det skete også at meget store lagre blev konfiskeret. Den første kaffestatsning var forfærdelig, siden gik det bedre. Da jeg var ansat ved cigaretmaskinerne var der en veldig søgning dertil, især når den gode kobalt skulle anvendes. Dette hyperi, kan man godt sige, blev misbragt af kvinder og mænd. Flere tilbragte tid ved fyrstenskild, og det skete da også, at der blev politianmeldt ^{mod} ~~det~~. Cigaretterne kostede da 1 kr. pr. styk på flyvepladsen, og lygte handle der med rationeringsmærkerne gik om sig.

Trods rationeringen søllede befolkningen ikke, men levede sundere end man gør idag. Vores alkoholforbrug var rationeret på den måde, at man hos sin faste købmand - som det var godt at holde sig til - kunne få 10 jilsaure om måneden pr. familie plus 1/2 flaske "Rød Halsborg". Det er morsomt at tænke på, hvordan vi reagerede på dette, nemlig - at selvfølgelig skulle man da have den halve flaske akvarit, og hvis man ikke fik den drukkelse, var den rar at have som lygteobjekt. På den tid var der ikke det store vinforbrug. Skulle der være fest, stod manen mest på søvnebrød med öl og snaps plus måske en hjemmelavet likör. De billige vine fandtes ikke. Der var kun til større fest lige lygtheder.

Opfindsomheden var stor for kvinderne på hjemmefronten. På symaskinen blev der tryllet dragter af postkier og tapper. Overfrakten blev vendt og omsyet til jakker. Træsko

blev moderne. Klip-klap lød det i Schlegelgades i opgang
 når husets beboere forsvandt eller kom hjem. På cytorr fandt
 en lille butik for strømpapmaskining. Da damerne dengang
 brugte strømper med søm, kunne man om sommeren blot ligge
 sømmen på de bare ben. Under en cykeltur til Hornum, hvor
 vi tit ferierede, blev det regnvejr, og af min mands maksimalsofte
 var der kun en lille rulle tilbage på benet, hvor vi cyklede, for
 heldigvis var der også meget at le af. Storstaden foregik på
 vaskeriet med de spassomme sæbenidder. Petroleumsovnen
 kom i brug, for efterhånden, som tiden gik, blev det snarere med
 brændsel. Der blev fremstillet brændesovner til middelalderens
 Bussersne kørte ved gasgeneratorer, med store forsinkelser til
 følge. Mine lange bristure fra Høtholm til Nr. Althøj be-
 virkede, at jeg fik frost i hænder. Både vinteren 41 og 42 var
 meget lange og strange. Jorden frøs til, man kunne spadser
 og køre over. Forgravningen tog til i moserne.

Digt af Kumbell:

Kender De hende, hvis tro på et forsvar
 er følgende absolutte:
 at den dag, da silkestrømper er udsolgt
 da må, ved gud, krigen ~~stoppe~~ slutte!

Poliskabe havde kun de færreste, og de var fremstillet på den
 måde, at man fra melkekoen modtog en klump is, som så
 kunne holde et par dage. Hvor det var muligt, dyrkede man
 grøntsager og kartofler. Vi lejede et stykke jord, og så gik det
 løs med hertogning af arter og deslige. Ofterne skulle køjes ko-
 gange, og det var til stor ærgelse, hvis et glas ikke bandt.
 Jeg, der havde drømt om at blive flot hvid brud, blev

gift i min 3 år gamle sorte, korte kjole, som blev fikset op med bånd, og gommen habit var heller ikke ny.

Vi var heldige at have købt stuemøbler året før, men man endnu kunne få gammel god kvalitet, udsmykkel var kostbart, tæpperne frimøkket af papir.

Nationaldyrkelsen.

Det nationale gav sig udtryk i Kongedyrkelsen. På Kongens fødselsdag prædikede Thy Munk i Vor Frue Kirke for hunder 2000 mennesker. Kirken var smykket med røde og hvide nelliker. Alsangen blev et helt kapitel for sig. Den 4. Juli 1940 modtog 1500 aalborgensere til den første alsangsaften i Græsgravens ved Hobroevej. Det var formanden for Afdelen Nørre Møller, som havde laget invite til - der til og sangen blev ledet af Pastor Axel Bang. Og - hvor blev der sunget med glød og følelse af Danmarks nationalsang. Til næste stævne var der samlet 6000 mennesker. I 1941 kom Alsangen. Denne skulle være til fordel for idrætsforeningerne. Man betalte et beløb og rækker var på 10 km. Da vi deltog i osene regnede ^{hvor} min mands regnfrakke smittet af på den lyse hals som vi var helt kassabel - og hvad med nytøj?

Fritiden.

Livet i byen var ikke gået i stå. I 1940 oprettede S. A. Johnson, Aalborg Korføring af 1940 - Det senere Aalborg Byke. Vi var startet på aften-skolen, ligesom der også var oprettet kursus i Golf, cykling, kildeskaring o. m. Vi samledes tit i vores lille kælderbibliotek med kvinderne - og der blev sunget.

De danske film havde gode sider, men teatret havde byerne økkuperet, så det blev kun til få opførelser i Aalborg.

6/ Håndværkerforening. I Isvinteren 1941 stod jazz eller swingmusikken foran et nyt gennembrud. Biografen havde premiere på „Swing it magister, swing it med den 17-årige Mike Babs“ Nilson, og i 1942 var det jyskebyerne der dominerede - se „Kom Swingpyttterne“, de var i en alder af 15-20 år. Til koncertprøver i „Kilden“ skete det at vi mødte kl. 7 1/2 morgen-forlyskerne skulle bruge lokalene.

Transportmidlerne.

6/ Endnu i slutningen af 1941 var der kun få nødvendige benzindrevne biler, og så kom der gang i de gængsde biler. Det blev en gevinst for skovene og til stor besvær for biljere. Man gik tilbage til hestekøretøj. Min søster var ligegyldig - kusk. To sorte heste var dresseret til afhentningen af de døde. Han var også kusk ved en skovtur til Hannebæk bakked med vores kor. Det foregik i Charabambvogn, og det blev en festlig dag. Ellers foregik transporten mest pr. cykel, og det sidste blev også til en hel parade. Der kunne efterhånden ikke fåes nye dæk og slanger. Til vore huse på landet måtte lappesegerne være i orden. Til sidst sås cykler med træfølge holdt fast med bude gummielastik og snore. Fantasien kom til hjælp.

Forandring i befolkningen i August 1943.

En forandring og en modstand mod besættelsen var vokset i befolkningen lidt efter lidt. Opså i Halborg fulgte man verdensbegivenhederne. D-dagen d. 6. Juni 1944 blev en milepæl i verdenshistorien, men inden da havde der været et tilbageslag i slutningen af 42 i Nordafrika, Sovjetunionen og i luftangreb over

England, U.S.A. var gået aktivt ind i krigen efter japanernes angreb på Pearl Harbour.

All i alt bevirkede det, at der blev en voldsom modstand mod Nazismen, og dette førte til en folkestrejke også i Aalborg. Der blev indlagelseskilstand, krav om dødsstraf for sabotagehandlinger, stor ballade i Aalborgs gader, folk gik amok. Der havde ganske vist forekommet aktioner mod tyskerne helt fra besættelsens første dage. Tilbrude i 1940 dannedes Churchillgruppen, den bestod af elever fra Katledalsskolen. Det lykkedes disse at ødelægge en stor del materiel inden de blev fanget og sendt til afsoning i Tyskland, hvorefter de blev overført til Horsens Statsfængsel. Deres rektor, Galster måtte tage orlov på grund af fennodet sympati for disse elever men det var på den tid hvor Aalborg Politi havde til opgave at holde ro og orden.

I besættelsens første år blev der foretaget 60 sabotagehandlinger, men i de 3 sommermånedes i '42 steg antallet til 121. Kommunisterne var aktive, ligesom også Danske Samling.

Fra "Den færdige krig" af Knud Pedersen, som selv længe sad fængsel for sabotage, skriver han, at der var både politiske og nationale motiver for disse handlinger.

Tyskerne blev desperate. På Hotel Phoenix drabte de over tjener Beck. En kontorassistent blev skudt ned på åben gade. Der blev stillet krav om indlagelseskilstand. Kaj Torjusen blev skudt og hængt. Erik Vangstedts begravelse fandt sted inden befolkningen kunne deltage, tielspunktel havde tyskerne forlangt fraværelse hos familien. Dette gav også stedet til et voldsomt raseri fra folk. Det kom til kampe i gaderne. Soldaterne for omkring med skydeklare våben løfter vendt mod folks vinduer.

Altså en åben krig mellem Gestapo og Rødslandsbevægelsen.
 Slagning blev et af hovedelementerne for Danmarks frihedskamp.

3/ Der fandtes 2000 i København og af 1400 i Landet.

Se Sabotagehandlingerne heri nævnes:

Ødelagte støjsendere, angreb mod jernbaner og jernbanestog
 ødelæggelse af karnemagervirksomhed. Grupperne fulgte med
 i B.B.H. sammeldinger, sådan at de kunne vide, hvor de den nat
 skulle i aktion og hvilke medkædet våben.

Shalvængelager.

3/ Gestapo havde en fagopstillet bande: „Brøndtun Banden“
 der skete utrolig meget ødelæggelse af byer. For at nævne:

I 44: Richard Svendsens Trikolagefabrik, Spejdsbøger.

" 45: Hylgøe (de farlige vadske lagde store dele i ruiner.)

Jens Bangs Skulptur (dog kun karnappet). Forretningsskvar
 her i Bispebjerggade, Automobilfirmaet Karulf og Søn, Flydeparation
 Musikinstrument i Riden (høje). Riksbilstationen (dengang Veskub
 København Slipsklædere, Adolf Holsts store papirfabrik (gjættet end godt
 Læge Thorvald Warbergs villa sprængt i luften (han selv anholdt).
 Den gamle synagoge i Græbrødregade (husede arkiv for København
 ialt: 87 krigsskader af samlet beløb: 300.000 kr.

Clearingsmord. - Kalletes gengældesaktioner.

8/ Disse mord blev også foretaget på helt tilfældige mun-
 sker. Nævnes skal: Forstander Stegmann, Læge Richard Rørdal.
 Forretningssjef Ewald Carlsen, Poul Kaj Sørensen. Konstruktor.
 Sidst Kaj Munk - et mord, som gav genlyd overalt, det skete
 ved skydning i Højbylund Plantage.

Jødernes deportation

8/ Vi havde nok hørt om jødeforfølgelser i Tyskland og andre erobrede lande. Nu kom kunen til de danske jøder. Natten mellem d. 1- og 2. Oktober '43 blev flere arresteret, men det blev kun til en brotiddel her. Også i København havde man været på vagt og videresendt dem til Tyskland fra Søby.

Slitkere.

7/ Uddrag fra "En slittet livvorders": En slittet er en person der for eller uden betaling angiver en landsmand eller kammerat til fjendtlige magthavere: "Han kom som en landsmand til den anden, var klædt som vi, talte samme sprog, forgar at være patriot, man solgte sine landsmand til sit lands fjende. Slitkeren var værre end fjenden! Når man fandt frem til hvilken ulyske denne slitkerisk samfund kunne afstedkomme blev der gjort kort proces. Han blev dræbt ved skud.

Et eks. på angivelser fra en Slittet:

Carlo Wozuski blev frygtelig tortureret hos Gestapo i Blojstokholmen. En Entreprenør - som viste sig at være Slittet - ville møde C.W. ved Brotstokken i Nørresundby og give ham penge til modstandsbevægelsen. I stedet kom 18 Gestapomænd, og efter en kort flugt blev han fanget.

7/ De som oplevede torturen blev aldrig sig selv i gend, hvis de i det hele taget overlevede. I 48 Danmark blev her rettet for sabotage.

Københavns Politik.

3/ Også inden for politiet var der sket forandring. Efter at de i begyndelsen havde prøvet at samarbejde og gav

de med at efterfølge frihedskæmpene og i Sep. 1944 arresteredes
de. Talt omkring 80 danske bekjente i koncentrationslejr.

Heldigvis nåede mange at blive advaret og "gå under jorden".
Loltrup, som boede i vores opgang, så jeg glimtvís i en lys cotton-
coat, som de fleste mænd bar dengang. En anden bekjent i vores
gade døde i en lejr.

Tumidlerked var Haurving død i Maj 42. Og derefter
Elev Bühl Statsminister, siden kom Schvennings kil. Han
efterhånden var klar og flåde afbrudt og til sidst kom
så efter fem års befrielse.

Befrielsen.

Den 4. Maj 45 kom budskabet fra B.B.C. London
om tyskerne overgik.

Reaktionen herpå var forskellig. Mange glad og blev
i famulens skød. De fleste for ud i gaderne med danskebrog
flag, og sang og dansede og omfavnede hinanden. Lys blev tændt
i vinduerne. Markelægnings gardinerne revet ned og brændt.
Det blev en lang nat i glædesrús for de fleste, men frihedskæm-
perne havde travlt med at samle tropperne. Nu kom afgørel-
sen. En lovgivning var blevet skærpet til lyfligheden.

Og sådant kom jeg til at opleve fornøjelsen af Kærsmager
og pigerne, som havde fraterniseret med tyskerne. Lastvogn
efter lastvogn kørte ind i en gade på Nylorv næste dag.
Befolkningen trængte og skreg på hævn.

Konklusion.

For at forstå disse år skal man have oplevet dem. Tiden er en lang tid, og store forandringer skete. I stedet for at kunne rejse i verden, blev vi en indelukket skare, som kun havde rygter og radioen at forholde os til. Vor mæltet var stor, især i begyndelsen. Jeg selv havde haft min første ungdomstid, men for de, som kom efter blev besættelsen et smærende bånd.

Til sidst må man spørge sig selv: „Og hvad så?“ Hvordan var det gået om ikke lyskerne var blevet bremset i „Rusland af den hårde vinter“? Det var først da, at Danmark for alvor vågnede op til slæd. Det var vores holdning der ændrede sig i disse år. Da vi blev besat, og efter at det først chock havde lagt sig, følte folk i almindelighed, og i en by som vores, ikke noget større had for besættelsen.

At have oplevet disse år blev af stor betydning for min generation. Mange år efter vil være præget af dette.

Noget meget positivt blev det sammenhold, som kom til udtryk blandt folk. Man dannede bare ind by hinanden, fik en søn og hjalp hinanden.

Min datter, som nu er 44 år sagde fornyligt at egentlig - hvor mærkeligt det end kan lyde - kunne hun godt tænke sig at have oplevet sådan en tid. Jeg ved, hun tænkte på samme holdet der var, og der er ingen tvivl om, at på grund af krig kom man hinanden, mere ved end det er til faldet i 1994.

Natop i dag skrives 4. Maj 1994. Endnu hører mange lys i vinduerne, også jeg.

Oda Bregnevad